

Picasso a Gósol. 1906-2006

La ruta Picasso. Amb la "Ruta Picasso" es pretén senyalitzar alguns camins rellevants de l'arribada i l'estada de Pablo Picasso a Gósol a la primavera-estiu del 1906. Aquest camins ens permetran fer un viatge al passat i apropar-nos als llocs anecdòtics i freqüentats pel pintor en aquell temps.

S'han escollit en total vuit rutes per senyalitzar, sis de les quals es consideren les més significatives de l'estada del pintor a la vila de Gósol, i són les que trobem més interessants de senyalitzar. I també dues rutes externes, que corresponen a la seva arribada des de Guardiola i la seva partida de Gósol cap a Bellver de Cerdanya, que no se senyalitzarien senceres, sinó que es faria referència a l'arribada i a la sortida del pintor.

I. RUTA DEL CASTELL

Temps: 30-40 min

Aquesta ruta comença a la plaça Major del poble, a la **Fonda Cal Tampanada**, on el pintor es va allotjar durant tota la seva es-

tada a Gósol. Continuarem pel **carrer de la Canal**, on es podran veure cases típiques gosolanes a mesura que es va pujant cap al castell com *Ca l'Antonet*, *Cal Tinent*, *Cal Masover*, entre altres, i es podran apreciar

elements decoratius d'aquella època realitzats per ferrers i artesans. La ruta passarà per l'**Ermita del Roser** on es pot visualitzar tota la vila de Gósol, i finalment arribar al poble medieval emmurallat, conegut com el **Castell de Gósol**, on Picasso va trobar un escenari ple de misticisme i inspiració. El castell es tracta d'un recinte fortificat que conserva la trama urbana, on es poden veure restes de les cases de l'antic poble, una part de muralla que tanca pel costat nord el recinte i el lloc on s'alçava el castell i l'Església de Santa Maria del Castell de Gósol amb el seu campanar, antiga torre de vigilància.

Façana actual de la Fonda Cal Tampanada, on es va allotjar Picasso durant la seva estada a Gósol l'any 1906. En aquesta foto podem apreciar l'habitació –balcó superior a l'esquerra– on es va allotjar amb la Fernande Olivier i des d'on va pintar el quadre *Paisatge*, on s'aprecien les cases de Gósol des de la plaça amb la muralla del castell de fons.

FOTO: KARINA BEHAR MURILLAS

La Casa on vivia el Tinent, personatge que va reproduir Picasso en aquesta caricatura. Passaven moltes hores jugant cartes en companyia de l'avi Josep Fontdevila de la Fonda de Cal Tampanada.

FOTO: KARINA BEHAR MURILLAS

Els dos elements clau, el castell i l'església de Gósol, juntament amb el poble antic, que era emmurallat, formen un conjunt històric del segle IX. Les restes de l'església, molt malmeses, es troben dintre del que era el castell. Es combinen construccions d'èpoques diferents, de la romànica i de la gòtica.

FOTO: KARINA BEHAR MURILLAS

Vistes de les cases de Gósol de Picasso
Des de Cal Nen Xic observem al fons la vista del barri de l'Obac, que va inspirar Picasso per pintar el quadre: *Vista de les Cases de Gósol*.

Carrer del barri de la Guàrdia.

FOTO: KARINA BEHAR MURILLAS

II. RUTA DEL BARRI DE LA GUÀRDIA

Temps: 30 min

Aquest barri es troba a la part solana de Gósol i, a més d'apreciar el seu encant propi, es poden rescatar molts elements decoratius i funcionals típics de l'època en què s'hi va estar el pintor, com per exemple les voltes de les cases pairals, les teules que es feien a Gósol, els ornaments típics de ferreria a portes, finestres i portals; es poden veure també els safareigs on es rentava la roba.

Al final d'aquesta ruta ens trobarem amb el Centre de Muntanya, davant de cal Nen Xic. El Centre de Muntanya és un equipament municipal de la Vila de Gósol, el qual exerceix múltiples funcions que dinamitzen en variats aspectes el territori on es troba, a més de ser una oficina d'informació turística, que disposa de molt material per donar a conèixer els llocs d'interès, senders locals, rutes culturals, allotjaments i activitats que es realitzen a la zona.

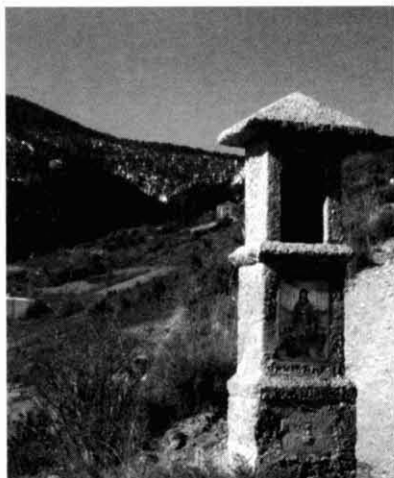
III. RUTA DE SANTA MARGARIDA

Temps: 1'10 h

Per anar a l'Ermita de Santa Margarida des de la plaça Major, agafem el camí de la Llaguna i anem a parar la pista que va a Torrensenta, i agafarem un trencall que puja a mà dreta, que és el GR150. És el mateix camí vell, que partint de Gósol passa pel Congost i s'enfila cap a la collada de Mola. Tot pujant ens trobem un petit monument que es coneix com "La Santeta", i que abans era coronat per una creu de terme o la figura de la Santa. Per la seva simplicitat i el treballat de les seves pedres s'assembla a un vestigi romànic, però realment no ho és.

Aquests sants o creus de terme, a més de ser indicatius de vida cristiana, assenyalen sempre que a prop trobarem una vila o una església. Per als que feien el camí a peu i estaven cansats, aquests indicatius eren l'esperança que molt aviat retrobarien la pau, farien les ofrenes i podrien descansar.

Però si prosseguim la nostra ascensió pel camí abans esmentat no tardarem a trobar

La Santeta era el lloc per reposar i fer un petit descans abans d'arribar a l'Ermita, també era el consol dels que no podien arribar fins a dalt. FOTO: KARINA BEHAR MURILLAS

una esglésiola anomenada Santa Margarida, per ser la santa que la presideix i és venerada en aquests termes.

L'ermita està ubicada de llevant a ponent, orientació molt semblant a la de les esglésies romàniques. Quan es lleva el sol de bon matí per darrere el Pedraforca i banya els cims circumdants amb la seva llum, molt aviat lliscant pels pins, farigolles i argelagues de la muntanya, farà entrar els seus raigs per l'òcul i per les dues finestres sense vidre que estan disposades una a cada cantó de la façana principal.

Quan estem aquí dalt es pot apreciar un paisatge molt ampli de les muntanyes que envolten Gósol: la serra del Verd, el Pedraforca, la serra del Cadí i la serra d'Ensiya; a més, es veuen els extensos prats de pastures.

A l'Ermita de Santa Margarida es fa l'Aplec del 20 de juliol, data en què es feien tradicionalment actes religiosos i festius. Aquesta processó sortia des de dalt de Gósol, pel camí de les Fonts. Hi havia gent de tota la comarca amb els animals molt ben guarnits. Un cop acabat l'ofici i la benedicció la gent s'aplegava sota els arbres per fer "beguda", i compartia en rotllana el menjar que solia ser: trumfos amb pela, ceballots amanits, cansalada viada, llonganissa, bull, pernil i tragos de vi. Aquest àpat no tenia res a envejar a la taula més ben parada o als menjars més exquisits.

Un cop feta la migdiada, el jovent organitzava un ball a l'era de Santa Margarida i es tocava l'acordió o el violí. Picasso, el 1906, va participar d'aquesta festa, i ell i la Fernande Olivier van gaudir dels goigs.

Dibuix d'una carta que va enviar Picasso des de Gósol, al seu amic Guillaume, en la qual il·lustra els balls acompanyats d'un violinista.

IV. RUTA A TORRESENTA

Temps: 1 h

Des de la plaça Major hem d'agafar el carrer de la Llaguna i anem a parar a una pista que ens condueix a Torrensenta, afluent del riu Aigua de Valls. Aquest era un altre lloc bastant freqüentat pel pintor; es té coneixement que anava a buscar fòssils en els materials al·luvials del riu.

En aquesta ruta que recorre la fèrtil vall de Gósol passant per antics camps –avui prats– i camins ramaders, també es pot apreciar una zona de bordes, les típiques Bordes que en el temps de Picasso estaven habitades i vives, on normalment hi havia ramats d'ovelles. Seguint aquest camí encara es poden apreciar dues bordes: la *del Rafel* i la *del Copet*, i si continuéssim la pista en podríem veure algunes més, com la *del Tinent* i restes d'altres.

V. RUTA DEL CAP DE LA CREU

Temps: 20 min

Per aquest camí va entrar a la vila de Gósol Picasso quan va venir de Guardiola. És l'antiga carretera de Salades, que actualment surt entre la nova i l'Hostal Cal Franciscó. Actualment passa per aquí el Camí dels Bons Homes. Des del Cap de la Creu es veuen, al fons de la vall, les cases de Sorribes. És una caminada molt curta, poc més de dos quilòmetres entre anar i tornar, amb un camí molt planer i agradable perquè té una vista molt bona al Pedraforca, Ensija, i Serra del Verd. A mig camí creua el torrent de Rubinat.

Després del Cap de la Creu, quasi arribant a Sorribes, hi ha una de les antigues Teuleries d'on s'extreia l'argila per a la fabricació de les teules de les cases de Gósol. Picasso, durant la seva estada a la vila va aprofitar els colors que li donava la terra d'aquesta contrada, i va canviar la paleta de colors que portava fins aleshores. D'aquí vénen aquests colors tan peculiars de la seva època gósolana, que és coneguda tam-

Molí de Gósol actual. KARINA BEHAR MURILLAS

bé com l'època dels *Ocres de Gósol* o també *Època terrosa*.

VI. RUTA DEL MOLÍ

Temps: 30 min

Aquesta ruta, la podem començar des de la plaça, anant cap a l'Hostal Cal Franciscó i baixant a mà dreta per l'abeurador. Es passa pel cementiri, per un camí actualment senyalitzat com a sender local, amb marques verdes i blanques, i es baixa en la direcció del riu passant per *Les Fonts* i arribant finalment al Molí.

En algun moment de l'itinerari podrem observar un paratge peculiar de terres vermelloses, anomenat *Les Roges*, on hi ha una molt bona imatge del Castell de Gósol o antic poble medieval, amb la serra del Cadí de fons.

Aquesta és una altra de les passejades típiques de Gósol, de dificultat baixa, com la del Cap de la Creu o Torrensenta. Es diu que Picasso va trobar en el Molí un escenari de ribera inspirador, amb els sons de l'aigua del riu i la frescor dels arbres que l'envoltaven.

Actualment s'ha fet una adequació de l'Antic Molí, conservant tota la seva estructura original, per habilitar-lo com a alberg juvenil, cosa molt interessant per a Gósol, ja que fins ara hi havia una mancança d'aquest tipus d'equipament per a excursionistes que passen pel nostre municipi fent rutes com el camí dels Bons Homes, entre altres. S'espera que per la primavera del 2006, aquest equipament municipal ja pugui estar en funcionament. Les taules exteriors que es poden apreciar a la foto són les antigues moles, que estaven construïdes amb peces de pedra i cercles de ferro que les aguantaven.

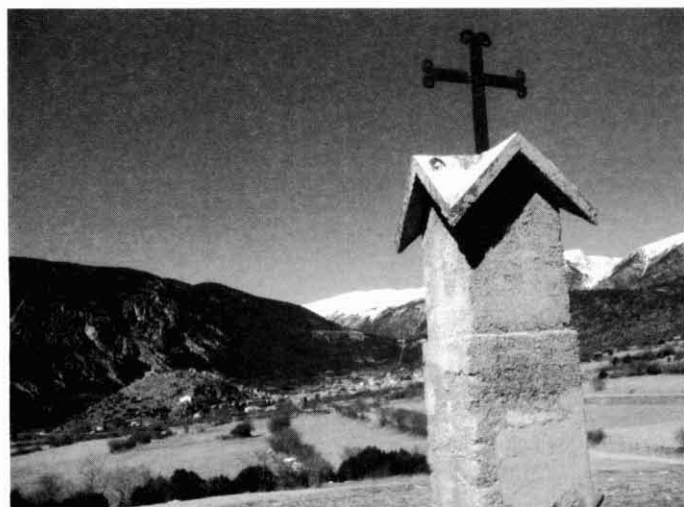
VII. RUTA DE GUARDIOLA A GÓSOL

Aquesta va ser la ruta d'entrada de Picasso i Fernande Olivier a la nostra vila. Van arribar amb tren fins a Guardiola i a partir d'aquí van continuar el seu viatge amb muls fins a Gósol, pel camí ral que es feia servir en aquella època i que comunicava aquests pobles.

Fernande Olivier en les seves memòries va descriure detalladament aquest camí, el traçat del qual es conserva gairebé íntegrament: surt al pont vell del Collet, passant pels cingles de Foradada, Sant Julià de Cerdanyola, Maçaners, l'Espà i Sorribes, fins arribar a Gósol. Traginers i caminants que anaven de Guardiola a Gósol solien parar a reposar i a fer el got a Xisquet.

Un detall anecdòtic d'aquest camí que es descriu a les Memòries de Fernande Olivier va ser que, quan passaven els Cingles de Foradada, un dels matxos, el que portava a la Fernande Olivier, es va esverar i ella es va espantar molt, perquè es pensava que cauria pel cingle.

Aquesta pintura representa el viatge que van fer Picasso i Fernande Olivier

Vista de Gósol des del cap de la Creu.

FOTO: KARINA BEHAR MURILLAS

amb muls des de Guardiola fins a Gósol. Al fons es pot apreciar la presència del Pedraforca.

VIII. RUTA GÓSOL-BELLVER DE Cerdanya

Uns dies abans de la Festa Major, Picasso decideix sobtadament tornar a París, possiblement perquè la néta de Josep Fontdevila de la fonda de Cal Tampanada, on s'allotjava Picasso, havia agafat la febre tifoidea.

Sortim de la Plaça Major, agafem el carrer Picasso fins a la plaça del Pedrell, actualment Agustí Pedro i Pons, i agafem el

Fernande sobre un mul.
Gósol 1906

Les teules de totes les cases de Gósol es fabricaven amb les argiles de la Teuleria, argiles que també va aprofitar Picasso a l'època dels "Ogres de Gósol".

carrer de la Cerdanya en direcció nord del barri dels Busterols, cap a Font Terrers; continua en direcció nord cap al Serrat de la Portella i la Font de la Roca per anar a parar al Colell, passa la Serra Pedregosa i puja fins arribar al *Pas dels Gosolans* que es troba a 2430 m d'alçada.

Aquest camí ha estat seguit des de temps ancestrals per traginers, bandolers, músics i contrabandistes.

Després de la seva fructífera estada a Gósol durant la primavera-estiu del 1906, el pintor Pablo Ruiz Picasso va marxar per aquesta ruta. Picasso, amb muls, travessà el pas dels Gosolans i baixà per la Vall de Ridolaina fins a Bellver de Cerdanya; des d'aquí, amb cotxe, es va traslladar a Puigcerdà i Aix-les-Tèrmes, on ja arribava el tren que va agafar per acabar la seva ruta a París. En arribar al Pas dels Gosolans, un dels matxos es va esverar i diversos quadres i carbons de Picasso van caure costa avall; ell va córrer per intentar salvar la seva apreciada obra.

Des del camí de Cerdanya podem apreciar les teulades de les cases de Gósol, el paisatge d'aquest vila, un paisatge que ens parla de duresa, de colors ocre, teulades ocre. Es tracta d'un paisatge rude i canviant, envoltat de muntanyes que configuren la vall, on les diferents estacions de l'any són ben contrastades i donen un canvi als colors dels camps que l'envolten.

Fernande Olivier també va descriure el paisatge del poble i els seus colors: "*Sota el sol que daurava les cases de color ocre, el sòl pedregós, l'arena completament blanca, sota un cel d'un blau tan suau, tan pur, tan nou per a mi, caminant entre els rosers silvestres, on s'enredaven, no sense dolor per les meves cames, els meus peus calçats amb espadnyes, tot em semblava encantador, fins i tot els llargardaixos verds o de color de roca que desapareixien de sobte per les invisibles esclatxes només que t'hi acostessis...*"

Bibliografia

- COOPER, Douglas. Prefaci y Notas del Carnet Catalan de Picasso. Ed. Fascímul París-Berggruen, 1958.
- OLIVIER, Fernande. *Recuerdos íntimos de Fernande Olivier*. Ed. Parsifal, Barcelona.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Picasso 1905-1906. De l'època rosa als Ogres de Gósol*. Ed. Electa, Barcelona, 1992.
- Fonts Orals: Gent de la Vila de Gósol.

Karina Behar Murillas

Coordinadora del Centre de Muntanya de Gósol fins la primavera de 2006 i gerent del Camí dels Bons Homes.